

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul II. — No. 13.

30 Martie, 1897

ACUSATIUNI MAGHIARE

E cunoscută supărarea Ungurilor, că lupta Românilor din Transilvania a găsit oare-care resunet și sprijin la noi în țară. Nu-i vorbă, este o veche tactică ungurească de a interverti raporturi firești și de a răspîndi d. p. legenda, că dacă Românii de sub coroana Sf. Ștefan «agitează» în contra guvernului și a integrității Statului maghiar, cauza e că noi, cei din România, i-am excita și încuraja în atitudinea lor. Căci, firește, poporul român de peste munți e blînd și răbduriu, el plătește cu creștinească resignare toate birurile Statului unguresc, și e foarte «mulțumit» cu oblăduirea jandarmilor, care îi impune, în locul limbii sale naționale, o altă limbă străină de el.

În ori-ce cas, «cetățenii ungurești *cu buze românești*», cum numesc Maghiarii pe Românii de sub stăpînirea lor, nici nu s'ar gîndi măcar la anumite revendicațiuni naționaliste, dacă nu am fi noi, vestitele «cercuri bucureștene», care căutăm să «ducem în rătăcire» pe frații noștri transcarpatini.

Așa raționează Ungurii în parlamentul lor, în ziarele lor și în cele străine ce sunt la discrețiunea lor.

Cu alte cuvinte, ei caută a se degaja de răspunderea agitațiunilor naționaliste, învinuindu-ne pe noi și făcîndu-ne pe noi răspunzători de manifestațiunile nemulțumirii poporului român.

Neapărat, că oameni cu judecată proprie

văd cît de colo, că acest raționament este o simplă și ordinară apucătură de politicieni de rînd.

Dacă cele trei milioane și jumătate de Români din Statul maghiar s'ar simți într'adevăr mulțumiți cu situațiunea națională ce li s'a creat, cum am putea noi, cei din depărtare, să le infiltrăm sentimente de nemulțumire față cu instituțiunile acelu Stat?

Trebue să fie cine-va de o naivitate fără seamăn ca să creadă, că mișcările și curentele politice din mijlocul unui popor pot fi puse la cale în mod artificial, și mai ales că ele pot fi provocate și conduse de cetățenii unui Stat vecin.

Ca pretutindenii și în toate timpurile, așa și în Transilvania atitudinea poporului român, mișcările sale politice, sunt pur și simplu rezultante firești ale raporturilor etnice, istorice și politice din Statul ungar.

Și dovada că așa este, o găsim în faptul, că mișcarea Cehilor d. p. nu avea de unde să fie «provocată» «din afară», pentru-că în preajma Boemiei nu mai există un alt popor ceh, un Stat ceh, liber și neatîrnat.

Tot așa nimănui nu i-a trăsînit prin gînd a face pentru lupta Croaților, a Slovenilor s. a. răspunzători pe cetățenii unui Stat străin.

Un asemenea clișeu rămăsese a fi iscodit de Unguri, cari în nemăsurata lor insolență

ar voi să producă în anumite sfere politice impresiunea, că nu din a lor pricină se agită Românii, ci numai iac' așa, pentru-că sunt instigați de noi.

Nu le vine Ungurilor la socoteală să învinovățească pe *poporul* român că ar fi cerind înlăturarea actualului sistem de opresiune, din contră, ei mereu îl omoară cu laudele, că e blînd și bun și că mai ales nu ar fi dînd ascultare «vorbilor înșelătoare» ale «mizerabililor agitatori.»

Se vede, că trufașii noștri vecini își dau seamă de elementara forță a mișcării naționale a Românilor de peste munți, și de aceea ar voi să ne ponegrească *pe noi*, ca ast-fel să poată isbuti a șterge reaua impresiune, ce continuă a se produce în străinătate despre pretinsa lor destoinicie politică.

La urmă urmelor, nu am prea avea motive a ne preocupa prea mult de aceste acușțiuni. Pentru că, dacă într'adevăr *poporul* român din Statul ungar este condus în lupta sa anti-maghiară după inspirațiunile noastre, putem fi *mîndri* de această a noastră covîrșitoare înriuire firească *asupra unei treimi a Țării Ungurești...*

Iar cînd un Stat a ajuns pe punctul, ca locuitorii unei treimi a teritoriului său să aștepte și să primească, în politica lor, cuvîntul de ordin dintr'o țară *străină*, — atunci ce mai însemnează acel Stat? Ast-fel, Ungurii voind să ne calomnieze *își dau ei înșiși un brevet de incapacitate*, dovedind pertinamente, că așa numitul Stat maghiar nu este, în definitiv, decît o ficțiune.

Dar *nu este adevărat*, că mișcarea naționalistă din Transilvania ar fi un rezultat al agitațiunilor noastre. Din contră, nici pînă în ziua de astă-zi noi Românii din regat nu ne-am preocupa de soarta fraților noștri de peste hotarele ungurești, dacă strigătele *lor* nu ar fi străbătut pînă în inimile noastre. Că noi nu am rămas muți și indiferenți? Dar care suflet de om cu

adevărat cult ne-ar fi aprobat, dacă tăceam și rămîneam nesimțitori? Trebuie să fii *Maghiar*, ca să presupui posibilă o asemenea înpetrire a celor mai firești și mai legitime simțiri omenești.

Nu am tăcut, și *nu vom tăcea*, — cît timp vocea celor nedreptățiți va pătrunde pînă la noi și ne va grăi despre tăgada de dreptate și despre nesfîrșitele prigoniri la cari este supus *poporul* român transcarpatin.

Zi de zi sunt tîriți unii sau alții dintre Români la bara așa poreclitei justiții ungurești, și de acolo porniți în pușcării.

Și pentru ce se făurește acest lanț de schingiuire în jurul *poporului* român? De ce sunt condamnați și întemnițați zilnic cei mai buni fii ai acestui *popor*? De ce reduce stăpînirea ungurească rînduri-rînduri de familii românești la calicie și mizerie? De ce tații sunt asvirliți în întunericul pușcărilor și familiile lor aruncate pe drumuri? Pentru-că acești oameni au curajul civic de a și apăra naționalitatea; pentru-că, pătrunși de simțul demnității și de cea mai înaltă idealitate pentru binele comun, ei nu vor, ca *poporul* din care ei fac parte să mai fie încălcat și oprit în dezvoltarea sa politică și economică. Ei sunt prigoniiți, pentru-că sunt apostolii unei idei ce se împotrivește utopiilor de maghiarizare.

Și sbuciumările fraților noștri să nu ne miște? Aspirațiunile lor să nu ne încălzească? Trebuie să-ți poți represinta în gîndul tău situațiunea Românilor de peste munți în toate liniile ei mari și triste, ca să înțelegi enormitatea acestor pretențiuni ungurești. Ar trebui să fim un *popor* în plin proces de degenerescență socială, ca să stăm reci și impasibili, cînd știm, și pe fie-care zi ni se confirmă de către Unguri, că aproape o treime a neamului românesc este amenințată cu exterminarea națională.

Ce rost am mai avea noi înșine în lume, cînd tulpina Statului nostru, Românisul

din Transilvania, ar fi retezată? Acolo, în platoul ardelenesc s'a plămuit neamul românesc, de acolo a descălecat Radu Negru și Bogdan, întemeietorii celor două principate ce alcătuiesc astăzi România.

Dar presupunând chiar, că istoriografia maghiară ar fi avînd dreptate, și că Românii din Transilvania nu ar fi, în definitiv, decît coloniști emigrați acolo de aici, din Țările Române de la Dunăre, — Ungurii n'au nici un titlu de drept a ne reproșa interesul ce-l purtăm sorții poporului românesc din Transilvania, pentru-că comunitatea etnică-națională dintre noi și Românii de dincolo de munți e mai presus de hotarele politice actuale.

Ce suntem noi de vină, că într'un secol de generală deșteptare a naționalităților, Ungaria polinațională este amenințată cu o totală disoluțiune?...

Fie-care Stat are viitorul pe care și-l prepară, iar dacă Maghiarii, stăpînitorii și exploataorii de zece ori seculari ai nați-

onalităților din Ungaria, prepară, conștienți și inconștienți, destrămarea Statului lor, ei n'au nici un cuvînt de a plictisi lumea cu deserațiunea lor, n'au nici un drept a face răspunzătoare pe alte State, și mai ales nu pe noi, de prăpastia de care ei se apropie.

Interesîndu-ne de Romîni de peste munți și ridicînd puternic glas de protestare în contra prigonirilor cărora ei sunt expuși, noi facem, indirect, și Maghiarilor un serviciu, pentru-că cerem intervenția cercurilor politice rezonabile spre a pune capăt delirului național-maghiar, care duce întreaga Ungarie la perire.

Prin urmare, Ungurii ar trebui să ne fie *recunoscători*, — și dacă fanatismul lor național îi orbește azi, suntem siguri, că odată și odată urmașii lor vor înțelege, că «agitațiunile» noastre anti-maghiare de azi nu erau îndreptate, la urma urmelor, în contra Maghiarismului, ci în contra *fanatismului panmaghiar*.

Regulus.

ROMÂNIA ÎN ORIENT

Koenig Karl, Rumaenien und die Rumaenen, *Politisch-feuilletonistische Aufzeichnungen (1848-1896) von Bresnitz von Sydacoff*. Berlin și Lipsca, Frederic Luckardt 1897. O broșură în—8° de pag. 130+II.

După o epocă îndelungată, în care scriitorii germani cari se ocupau din cînd în cînd de stările noastre scriau mai în tot-deauna în spirit anti-românesc, ne găsim azi într'un timp cînd simpatiile Germanilor pentru Statul și poporul român prind rădăcini din ce în ce mai profunde.

Sulzer, Roessler, Karl Emil Franzos și alți scriitori germani aveau ce aveau cu noi, și ba sub masca cercetărilor istorico-etnografice, ba în formă de descripții foile-niste nu ne găseau decît cusururi. Unii

cătau să ne prezinte drept un popor lipsit de ori-și-ce comunitate etnică-lingvistă cu Latinii, drept un biet popor degenerat, fără aptitudini de cultură, fără forță fizică și ast-fel fără nici o perspectivă de viitor, un popor ce putea fi considerat cel mult drept un foarte mediocru material de absorbițiune pentru anumite națiuni vecine.

Chiar și acum cîți-va ani, un Marco Brociner a reușit să-și facă o reputație de contrabandă prin senzațiunea ce o stîrnise cunoscuta sa piesă-pasquil «Nunta din Văleni» (*Die Hochzeit von Valeni*) pe cite-va scene germane.

O scîrbă profundă trebuia să cuprinză pe ori-ce spectator german în fața înfioră-

toarei corupțiunii și a decandentii sociale ce erau desinate în acea piesă drept tipice stări sociale românești. Tendențiosul pamflet al așa zisului scriitor dramatic german (!) Brociner, este de sigur încă în memoria tuturor Românilor geloși de buna reputațiune a poporului lor.

Dar toți acești Brocineri au rămas în minoritate și pot fi clasați parte în inimici ai Românilor, parte în categoria scriitorilor ignorați, cari, cu toate acestea, se încumătă a-și da o părere despre țări și popoare pentru cari, în fond, le lipsește orice pricepere

Cu atit mai îmbucurător este pentru noi, că mai ales în timpurile din urmă toți scriitorii germani cari se ocupă de Români și România caută a studia cu cuget curat pozițiunea noastră de astăzi în fireasca ei înlănțuire istorică și a păstra ast-fel un ton obiectiv în aprecierile lor.

În timpurile din urmă Germanii Bergner, Francke, Lindau, Zingerle, Benger și mulți alții au scris pe cât se poate de prietenește despre raporturile noastre, lăudându-ne unde meritam laude și atrăgându-ne în mod binevoitor atențiunea asupra defectelor ce ei găsiseră în stările noastre.

Numărul acestor Germani filo-români este în continuă creștere.

Faptul, că suntem un popor latin înconjurat de națiuni de rassă slavă, apropie azi interesele noastre naționale de ale acelor națiuni cari au cuvinte a urmări cu atențiune aspirațiunile și mișcările populațiunilor slave.

Ast-fel se face, că parte mare de Germani au înțeles, în cele din urmă, importanța pozițiunii noastre *naționale* în acest unghi european care a fost, și va fi încă mult timp, punctul de pornire al atitor vijelii politice și răsboinice.

Trebue să ținem seamă de situațiunea noastră sub acest raport și de relațiunile ei firești cu interesele de conservare ale Oc-

cidentului civilizată, dacă vrem să înțelegem creșterea simpatiilor germane pentru Statul nostru și pentru viitorul poporului nostru.

* * *

Scrierea domnului Bresnitz von Sydacoff intră în categoria publicațiunilor germane cari se ocupă cu multă simpatie de referințele noastre. Autorul a publicat pînă acum o serie întregă de scrieri asupra stărilor politice din Orient. Intre acestea putem cita «*Bulgaria și Curtea Domnească Bulgară*», «*Cinci ani la curtea Regelui Serbiei*», «*Corupțiunea în Serbia*», «*Abdul Hamid și prigonirea creștinilor în Turcia*».

Toate aceste scrieri aveau scopul a da o idee despre istoria modernă a popoarelor din Balcani și din Valea Dunării și a ilustra ast-fel necesitatea de a se da chestiunii orientale o deslegare grabnică și definitivă.

Scrierea autorului despre România este o expunere foiletonistă și fără pretențiuni. Ea este împărțită în patru capitole, al căror cuprins se vedește deja din titlurile pe cari ele le poartă, și anume: «*Din istoria României*», «*Regele Carol și Curtea Sa*», «*Societatea română*» și «*Viața politică în România*».

Fără a intra în dări de seamă amănunțite despre fie-care capitol, credem că broșura va putea deștepta interesul cetitorului german.

Mai multe manifeste, caracteristice evenimentelor nouă cunoscute, sunt traduse întocmai și servesc a lumina diferitele faze prin cari a trecut România de la unirea principatelor pînă în zilele noastre.

Din tabloul pe care ni-l înfățișează autorul, puternica și adese-ori determinanta individualitate-politică a regelui nostru în desvoltarea noastră din cei din urmă trei-zeci de ani, ese plastic în relief. Tonul scrierii vibrează de sentimente amicale pentru noi, regele și țara noastră.

Însă ideea fundamentală a scrierii este

a dovedi, că Românii sunt o națiune care a priceput, sub înțeleapta conducere a Regelui Carol și a consilierilor săi, să se ridice, din o nenorocită stare de letargie și umilințe, la rangul unui Stat modern, viguros și demn de o mare menire politică în viitorul apropiat.

Deja în prefața scrierii sale, autorul schițează această idee zicînd:

«Dacă dau astăzi o nouă scriere publicității, ea are scopul a face bine cunoscut Europii și mai ales Germaniei și strinsului ei aliat, Austriei, luptele grele pe cari a trebuit să le poarte poporul român pentru existența sa, și a constata pe baza datelor istorice, că România a devenit o fortăreață de apărare a culturii și civilizațiunii europene și reprezintă ast-fel scutul în contra primejdiei slave ce este la Dunărea de jos. România pune în adîncă umbră pe celelalte țări și popoare din Orientul european, (*Rumænen ueberragt thurmhoch die uebrigen Laender und Voelker des europæischen Orientes*), și bine disciplinata sa armată va avea să *țină un mare rol, cînd se va pronunța cel din urmă cuvînt în chestiunea orientală.*

Deosebitele popoare din Balcani au căutat în deosebite epoci să-și însușească rolul Piemontului în Peninsula Balcanică, dar în timp ce aceste popoare se sfîșiau în nefolositoare lupte interioare, dincolo de Dunăre creștea un puternic Stat, un viguros popor: România și Românii. Scriind această broșură, autorul a fost condus de aceleași simpatii pe cari le simte poporul german pentru Români, cu toate acestea el n'a înțelăsat a critica ori unde i se părea necesar.....

României și Românilor le este rezervat un rol splendid, dar cea mai strălucită pagină în istoria lor are să fie aceea care va purta titlul Regele Carol I».....

Autorul, făcînd în capitolul din urmă un tablou al relațiunilor dintre România și Statele Balcanice, în special dintre Ro-

mânia și Bulgaria, arată în culori vii propaganda rusească și succesele ei în tînărul Stat bulgăresc.

El insistă apoi asupra itelor ruso-bulgărești din Dobrogea, arătînd scopurile și organizațiunea societății secrete ce exista sub numele «*Comita na bastinata*» în Dobrogea și care fu desființată de guvernul român.

Pasagiile următoare le traducem întocmai, pentru că sunt caracteristice:

«În intervalul de la înlăturarea primului principe bulgar, a viteazului Battenberg, și pînă la alegerea principelui Ferdinand de Coburg ca Domn al Bulgarilor, mulți oameni politici serioși din Statele Balcanice discutau planul de a stabili o uniune personală între Bulgaria și România sub coroana Regelui Carol. Abia alegerea principelui Ferdinand puse capăt acestui proiect, care și astăzi mai are aderenți.

Prudenții bărbați de Stat de la Dimbovita nu erau atunci dispuși a porni în această aventură. Ei ziceau, că România este un factor politic de mîna întîiu în Sud-Estul Europii și că, mină în mină cu Întreita Alianță, Statul Român tinde la menținerea păcii, și de aceea este în contra ori și căror noi alcătuirii politice cari ar putea vătămă tratatele existente. După neomeneascaucidere a lui Stambulof pe stratele Sofiei, iarăș se ivi în Bulgaria cu persistență proiectul unei uniuni personale bulgaro-române sub Regele Carol și fu de astă dată obiectul unei foarte serioase discuțiuni în cercurile marilor puteri europene (?). Intrevederea monarhilor la Ischl, în vara anului 1895, întrevederea Regelui Carol al României cu Impăratul Francisc Iosif, s'a ocupat pe larg cu această (?) chestiune și se părea atunci, că Bulgaria va primi în persoana Regelui Carol al României un nou Domnitor. Dragan Zancoff și numeroșii săi adepți declarară deja detronat pe principele Ferdinand și căutau deja un nou can-

didat spre a-l proclama principe înainte de ce s'ar fi reîntors Ferdinand de Coburg de la Karlsbad, unde acesta se găsea atunci ca pe spini. Marile puteri făceau deja combinațiuni în privința tronului lui Ferdinand, dar în urma refuzului României de a se porni înainte de vreme într'un experiment, și în urma declarațiunii Germaniei, că chestiunea ocupării tronului bulgăresc nu se poate rezolvi încă, toate proiectele căzură, și principele Ferdinand își putu păstra de astă dată coroana.

Dar Balcanul ajunsese tot mai mult în brațele Rusiei și generali și oameni politici ruși umblau cruciș-curmeziș prin Peninsula Balcanică și propoveduiau, întocmai ca pe vremea eliberării Bulgariei, evanghelia sfintei Rosii și a înfrățirii ortodoxe. Capii politici din Peninsula Balcanică au dat tot d'auna credincioasă ascultare acestei legende, și așa și de astă-dată intră în capul piticilor politici de la Sava și Iscar ideia unei federațiuni și în curînd proiectul era perfect. Și precum venise odinioară principele Mihai al Serbiei la București cu un analog proiect, tot așa *se făcură și acum demersuri în România spre a găsi acolo un cap sănătos pentru un corp bolnav.*

Dar România se arată tot așa de rezervată și față cu aceste obstrucțiuni de dragoste, ca față cu celelalte....

Confederațiunea Balcanică este un vis, și ori-și-care om politic serios știe, că un viitor, poate foarte apropiat, va regula situațiile politice din Peninsula Balcanică. Soluțiunea chestiunii orientale nu mai e departe, dar ca popoarele din Balcani să poată avea parte de un viitor liniștit, e necesar ca un popor tinăr și viguros să le conducă și să le regenereze. În imperiul Sultanului totul este în fermentațiune, și disoluțiunea împărăției osmane nu se va mai putea împedica mult timp. Că resolvirea chestiunii orientale putea-va să fie

pacinică — cine poate ști? Dar în ori-ce caz mîntuirea popoarelor balcanice are să le vie de la țărnul stîng al Savei și al Dunărei: de la Austro-Ungaria și de la România.

Nu e mult, de cînd între oamenii politici ai Europei se discuta un proiect de împărțire a Peninsulei Balcanice, proiect ce părea că are multe șanse de reușire, pentru că nu se îndepărta mult de ceea ce este realizabil. Acest proiect nu admitea existență politică, decît României și Greciei, iar pe celelalte State Balcanice le suprima. El da Austriei Sîrbia, Montenegro și o mare parte a Macedoniei, iar României îi da Bulgaria și restul Macedoniei. Grecia avea să fie mărită cu Tesalia, Creta și cu insulele Mării Egeice.

Dar acest proiect de împărțire, care găsi, mai ales în Balcani, mulți adversari, trebuie să pară fie-cărui cunoscător al raporturilor din Balcani ca unica împărțire posibilă, în deosebi trebuie recunoscut, că România, care într'un timp atît de scurt a devenit un Stat puternic, nu va putea fi oprită a se întinde, în virtutea gravitațiunii ei firești, dincolo de Dunăre. Rolul Piemontului pe care deosebitele popoare balcanice visau să-l țină, este rezervat României, dezvoltarea raporturilor politice o dovedește aceasta tot mai lămurit și Europa are datoria a sprijini din răspuțeri pe România în această misiune, pentru că consolidarea României nu înseamnă alt ceva, decît înlăturarea primejdiei slave ce este la Dunărea de jos.»

Opiniunile acestea sunt în ori-ce caz interesante și — generoase pentru patria noastră, — deși după părerea noastră ele nu sunt decît conjecturi foiletoniste.

De-altcum, opiniunea aceasta a mai fost emisă, deși nu în această formulare preciză, de domnul Traugott Tamm, care într'un studiu asupra pozițiunii geografice a României, căuta să dovedească necesi-

tatea elementară, care ar fi reclamînd pentru România întreg basînul Dunării pînă la poalele Balcanilor. —

Toate aceste opinii sunt, negreșit, foarte respectabile, dar ele rămîn, precum ziceam, de domeniul combinațiilor individuale. În ori-ce caz, nici un muritor nu poate ști și nu poate influența dezvoltarea ulterioară a

raporturilor din valea Dunării și din Balcani.

Noi însă putem fi mulțumiți, că latinitatea naționalității noastre începe deja a fi apreciată, după valoarea ei politică obiectivă, în cercurile presei din Europa centrală.

D. D.

FILOSOFIA LUI PLATON

(Resumat din cursul de «ISTORIA FILOSOFII ANTICE» ținut de d-nul C. Rădulescu Motru.)

IV. Problema materii.

Filosoful care, pentru a găsi un obiect adevăratei cunoștințe, era nevoit să creeze o lume transcendentă și opusă lumii sensibile, era apoi natural ca să nu aibă o prea mare încredere în științele care se ocupau în special cu fenomenele fizice.

Asupra *ideilor*, ca obiecte a lumii transcendente, eterne, nevariabile, nevizibile, etc., se putea afirma ceva, care să rămînă în veci ca *adevăr*; dar asupra fenomenelor fizice, acelea ce nu le putem cunoaște decît numai într-un cît cad sub percepțiunea noastră sensibilă, ce putem noi oare afirma, care să nu fie tot-deodată schimbător, întocmai cum este și percepțiunea sensibilă? Știința despre *idei* e adevărată știință; pe cînd știința despre fenomenele fizice nu poate fi decît relativă; ea poate fi o știință mai mult sau mai puțin apropiată de *adevăr*, nici odată însă identică cu aceasta.

Așa era natural să judece Platon pentru a fi consecințe teorii sale asupra lumii *ideilor*.

Însă definițiunea unei *științe a fenomenelor* era în spiritul filosofii lui Platon greu de susținut. *Fenomen* înseamnă ceea ce-i schimbător, adică ceea ce naște și dispăre (*γενεος*), și cum filosofia veche susținea că este o strînsă corelațiune între natura obiectului cunoștinței și însăși cunoștința, urma de la sine dar, că asupra *fenomenelor* nu putea fi edificată o știință în adevăratul înțeles al cuvîntului. Numai despre *idei*, fiind-că acelea sunt care re-

presintă ființa eternă (*οὐσία*), era posibilă o cunoștință adevărată; de aceea adevărata știință era numai filosofia în înțelesul de metafizică. Științele naturale propriu zise, nu cuprind, zice Platon, decît adevăruri mai mult sau mai puțin probabile, adevăruri care ne fac o oare-care plăcere mulțumindu-ne curiozitatea, și sunt, cu un cuvînt, un joc inteligent pentru om, dar în definitiv ele nu au vr'o asemănare cu adevărurile absolute pe care ni-le dă dialectica filosofică (1).

Principală deosebire, pe care o găsea Platon între domeniul unora și altora din aceste științe era dar, că pe cînd filosofia avea de obiect o lume eternă și invariabilă, științele naturale aveau să se ocupe de lumea sensibilă, de lumea în care rolul predominant l-aveau tocmai varietatea și fenomenalitatea lucrurilor. Acest caracter de variabilitate a obiectelor lumii sensibile era socotit ca principalul obstacol care împedea formarea unei adevărate științe asupra lor; tot ce-i variabil și trecător, era condamnat, după Platon, să nu fie cunoscut de cît într'un mod superficial și aproximativ.

Această condamnare fără îndoială că are un sprijin mai puternic decît o simplă înclinațiune personală a filosofului. Am arătat încă de la început, că ori-ce sistem filosofic nu se poate înțelege decît punîn-

(1) *Timäus* este dintre scrierile lui Platon, cea care se ocupă mai în special cu caracterizarea științelor naturale în deosebire de cele filosofice.

du-l în legătură cu știința timpului său; de aceea și în cazul de față va trebui să căutăm în aceeași direcție explicarea teorii pe care o găsim la Platon. Deosebirea pe care o face acesta, negînd științelor naturale caracterul de științe exacte, trebuie să fi fost susținută de însăși datele științii timpului său; starea de atunci a acesteia trebuie să fi dictat condamnarea, pe care ulterior și-a apropiat-o Platon.

Și cu drept cuvînt, cercetînd mai de aproape datele științii aceluși timp, aserțiunea noastră se găsește pe deplin adevărată. Deosebirea făcută de Platon era, precum vom constata îndată, o deosebire isvorită într'un chip firesc din dezvoltarea științii eline.

Aceea ce lipsea științii eline, era înțelegerea naturii din punct de vedere dinamic. Legile mișcării, acelea la cari azi, în știința noastră modernă, se reduc toate celelalte legi ale fenomenelor, de către cei vechi nu erau nici măcar bănuite. Inteligența celor vechi se ocupa în primul rînd de a găsi elementele substanțiale din care obiectele naturii sunt compuse, și apoi numai într'un mod secundar căuta să-și explice raporturile causale în care se produc fenomenele.

Democrit, însăși inteligența în care culminează spiritul științific al antichității, era departe de a bănuși că între diferitele moduri de aparițiune a fenomenelor există legi constante. Pentru dînsul, ipoteza atomilor rezuma întreaga știință, iar legile dinamice, după care acești atomi se împreună sau se resping între dînsii, erau înlocuite prin vaga presupunere că totul în natură trebuie să urmeze după legi necesare. Dar așa de puțin era înrudită această presupunere cu determinismul mecanic al științii noastre moderne, că vedem pe discipolii săi imediați, între cari Epicur cel mai însemnat, că discută teoria *hasardului* ca o teorie explicatoare de cum se împreună și separă atomii (teoria despre *clinamen*).— Prin lipsa de înțelegere a legilor dinamice, oamenii de știință din antichitate erau aduși apoi să năsocotească experimentul și să se mulțumească cu speculațiuni asupra calităților pe care le-ar fi avînd elementele substanțiale ale universului. Din aceste elemente substanțiale, diferite între ele ca-

litativ, isvora varietatea naturii, fără a se cerceta mai departe, dacă pentru ea în special existau sau nu legi constante. În lipsa lor însă filosofii se ajutau, după cum am văzut într'un capitol precedent, cu ipoteza principiilor contrarii. Se credea, că generațiunea fenomenelor era datorită unor conflicte între principii sau elemente contrarii; o teorie iarăș cu totul departe de teoria causalității mecanice a științii moderne. Un istoric contemporan al atomismului rezumă aceste diferențe dintre știința elină și cea modernă, zicînd, că pentru știința elină era teoria *substanței* aceea, spre care convergeau toate cercetările științifice, pe cînd pentru știința modernă este teoria *causalității*. Prin aceasta istoricul contemporan înțelege, că pre cînd Elinii căutau a-și explica natura reducînd-o la cîte-va elemente substanțiale, oamenii de știință cîntă astăzi explicarea naturii numai în legile ei dinamice sau legile energiei și lasă la o parte cercetările asupra elementelor substanțiale, ca fiind în afară din sfera preocupărilor propriu zis științifice (1).

Din această tendință a științii eline se explică ușor, pentru ce legile fenomenelor naturii erau așa de puțin studiate la cei vechi. Intre elementele substanțiale nu putea fi loc și pentru fenomene, căci însăși definițiunea substanței excludea orice caracter de fenomenalitate. Fenomenul cel mai simplu, acel al mișcării corpurilor s. ex. n'a constituit nici odată, în tot decursul dezvoltării științii eline, obiectul vr'unui studiu separat, ci tot-d'auna acest fenomen a fost explicat ca un ceva secundar din proprietățile substanțiale ale corpurilor însăși.

A trebuit să vie, cu multe secole în urmă, un om de geniu ca Galilei, pentru ca numai atunci să se întrevadă posibilitatea separațiunii fenomenului mișcării de însăși corpul care se mișcă și să se constituie o știință specială, Dinamica, care să arate legile mișcării corpurilor, fără a ține întru nimic seamă de elementele substanțiale din care ele vor fi compuse. Știința elină n'a considerat nici odată fenomenul mișcării, — și dacă nu pe acesta, care e cel mai

(1) K. Lasswitz: *Geschichte der Atomistik vom Mittelalter bis Newton*. Vol. I. (1890) pap. 43 și urm.

simplicu, cu atât mai puțin pe vre-un altul—ca obiect de cercetare exactă. Ea a fost stăpînită, precum rezultă dar din toate acestea, numai de problema substanței, iar nici de cum de aceea a causalității lucrurilor în natură.

Și după acestea să revenim la filosofia lui Platon.

E ușor de înțeles acum disprețul lui Platon pentru științele naturale și admirațiunea sa pentru filosofia metafizică. O dată ce din știința timpului lipsea tocmai explicarea variabilității lucrurilor în natură, explicarea fenomenelor, iar, cît pentru elementele substanțiale, Platon, păstrînd tendința generală, le identificase cu *ideile*, era logic în urmă ca dînsul să restrîngă și domeniul științii exacte numai la aceste din urmă. *Ideile* cuprindeau singur ele atribuțiile necesare explicării științifice; erau definite ca substanțe eterne, nevariabile, neperitoare, etc.

Dacă s'ar fi făcut abstracțiune de dînsule, natura nu rămînea să i se înfățișeze lui Platon decît ca un chaos, în care fenomene succed altor fenomene; o perpetuă curgere de aparițiuni. *Ideile*, ca singurele puncte de concentrațiune ale naturei, aduc o ordine, și prin urmare fac cu puțința știința.

Dar dacă fenomenele nu constituiesc un obiect pentru știință, Platon totuș nu le tăgăduiește că au între dînsule un substrat comun.

Există un ceva care le susține, care rămîne vecinic, pe cînd ele, fenomenele, sunt într'o perpetuă curgere.

Pe acest ceva Platon îl numește *materie* (ὄλη).

Materia este fondul pe care se produc toate schimbările ce le pricepem noi cu simțurile noastre; un fond indefinit, inform, cu neputință de cuprins, fie cu mintea, fie

cu simțurile. De cîte-ori vorbește de materie, Platon o descrie în termeni vagi, că e un ceva primitiv de toate formele, ca pe o generatoare a tuturor fenomenelor lumii sensibile. Cîte odată apoi, cînd este și mai clar, o identifică cu însuș intuițiunea spațiului (χώρα), și o consideră ast-fel numai ca pe un substrat formal al lucrurilor naturei. În această din urmă ipotesă, în care se resimte influența pitagorismului, Platon, pentru a fi consecinte, explică și lucrurile individuale din raporturi și construcțiuni geometrice.

Sprijinit pe această teorie a materiei, Platon putea să dea acum o imagină complectă a universului. De o parte este lumea *ideilor*, lumea inalterabilă, transcendentală; de altă parte este *materia*, substratul primitiv de toate formele, supus tuturor fluctuațiunilor. Cea d'întii este obiectul contemplațiunii filosofice a omului; cea de a doua isvorul îndoielii și a erorii, și în cazuri foarte rare numai, obiectul vre-unui adevăr relativ.

Între aceste două lumi nu este nimic comun. Una este lumea substanței,—cealaltă a fenomenelor sau a accidentelor. Această din urmă nu poate să fie apoi, și în cel mai bun caz, decît o copie după cea d'întiiu; de sine stătătoare ea nu poate să fie, lipsită fiind de ori-ce element substanțial.

Și cu toate acestea, omul trăiește în lumea fenomenală, în lumea copie...; cum dar este posibil, ca gîndul lui să străbată pînă la lumea ideală, să se desprindă din chaosul materiei pentru a contempla substanța pură a *ideilor*?

Opozițiunea dintre *ideie* și *materie* trebuia dar îndulcită prin teorii intermediare, pentru a se evita ast-fel multele contradicții care ar fi rezultat pentru Platon în deslegarea multor altor probleme. Aceste teorii intermediare vor forma cuprinsul capitolului următor.

(Va urma)

UN FRANCEZ DESPRE MACEDONIA

«In Revue de Paris» de la 15 Martie 1897, domnul Victor Bérard publică, sub titlul «La Macédoine», un articol foarte

interesant asupra propagandelor din Macedonia. Extragem din acest articol numai partea care privește pe Români macedoneni.

După ce, în cite-va pagini admirabil scrise, descrie halul în care se află administrația turcească, și autoritatea de care dispun consulii puterilor străine în această țară, autorul se încearcă să-și explice liniștea care a domnit pînă la 1890 în aceste părți, și se exprimă ast-fel:

«Un fel de echilibru s'a stabilit în profitul puterii turcești. O coesiune aparentă a grupat în jurul Sultanului ambițiunile rivale ale naționalităților musulmane și creștine. Era bună-credința la Armenii din Asia, la Românii din Macedonia și chiar la Grecii de prin insule.

«Nu doar că toți aceștia erau pe deplin mulțumiți cu prezentul, dar cu toții preferau jugul turcesc ori-cărei alte sclăvii, sau chiar libertății pe care le-ar da-o niște puteri vecine sau îndepărtate. Macedonia, mai cu seamă, cu Musulmanii săi devotați Califului, cu Albanezii devotați persoanei Sultanului, cu Românii devotați Porței, cu Grecii cei speriați de poftile bulgărești și cu Bulgarii săi iritați contra pretențiunilor grecești, sta cu totul resignată și atașată actualei stări de lucruri; ea era ostilă ori-cărei schimbări, care ar fi putut să atingă interesele și speranțele indivizilor și a comunităților. . . . .»

După ce ne arată limitele între cari se află Macedonia, la întrebarea «Cui aparține ea», autorul răspunde ast-fel:

Cînd Grecii sau Bulgarii revendică Macedonia, întregă Macedonia, ei uită că această țară nu aparține nimănui; cu o suprafață mai mare decît a șasa parte a Franței, ea nu va rămînea locuită numai de cite-va sute de mii de locuitori, mai cu seamă căci poate nutri, fără dificultate, o populațiune înzecită. Macedonia, pînă acum, nu aparține nimănui: Ea va fi a acelor cari o vor coloniza. . . . .»

Ocupîndu-se de origina Românilor din aceste părți, el zice că sunt descendenți ai Românilor cari împreună cu Slavii au format

prin secolul al XI imperiul slavo-român, sub conducerea unor șefi din Dacia. Acești Români, din cauza năvălirilor barbare s'au retras printre văile Olimpului și ale Pindului, avînd ca limite Ohrida la Nord și Tricala la Sud

În privința numărului de locuitori al fiecărei naționalități, autorul nu dă cifre și le găsește fără importanță, de oare-ce acolo populațiunile nu se grupează după naționalitate, ci mai mult după sentimente.

După ce taxează de neexacte afirmațiunile Grecilor că ei ar fi populînd o mare parte a Macedoniei, și arată că ei formează numai un fel de broderie pe la hotarele maritime ale Turciei; după ce discută cu multă competență schisma bulgară și rolul Rusiei printre Slavii din Peninsula Balcanică, ajungînd la biserica română, el se exprimă ast-fel:

«Iată răsărind o a patra biserică. Românii din Macedonia, cari au fost cei mai buni muncitori ai revoluției grecești, au rămas pînă la 1880 cei mai buni servitori ai ideilor grecești. Către Atena își întorceau ei privirile lor; școalelor din Atena își trimeteau dinșii copiii lor; donațiunilor și testamentelor lor datorește regatul elen mai toate stabilimentele sale folositoare, monumentele publice și fundațiunile caritabile. Ori-ce comunitate greacă din Mōnastir sau Iusclub este cu desăvîrșire de sînge românesc, iar în afară de Macedonia, ori-ce bogătaș grec, din Viena sau Odesa, este de asemenea Român prin limbă și prin rassă.

«Un om se însărcină să schimbe această stare de lucruri. Patriotismul său românesc (!) suferea de sigur de grecizarea poporului său, dar poate că interesul personal să nu fi fost scos din calcul: în Turcia actuală, comerțul cel mai profitabil este acela al naționalităților. Apostol Mărgărit se așeză în Bitolia și își oferi serviciile sale celor trei clienți pe cari afacerea îi

interesa — prefăcându-se a nu ști că face toate acestea în interesul unui al patrulea.

România, în primul rînd, nu putea să rămînă indiferentă la viitorul acestor Români. Popoarele mici doresc să crească, și nu ambițiuni fără rațiune sau chimere îndepărtate le îndeamnă la aceasta:

Printre Serbia și Bulgaria, Bucureștiul aruncă bucuros privirile spre Pind. De alt-fel era și un interes material imediat la mijloc. Negustorii români cari colindă toată Europa, și cari cum au făcut avere se întorc în Atena, ca să-și pună banii lor în serviciul Elenismului; acești negustori și bancheri au învățat, încă de pe timpul Domnilor fanarioți, drumul spre România, și comunitatea limbei îi ajuta aci mai mult la exploatarea acestui comerț. Cu un picior în Elenism și cu altul în România, ei treceau fără încetare banii românești în Grecia; într'un cuvînt, ei întrețineau propaganda greacă exploatînd pe Români.

Nu este dar de mirare că Bucureștiul, certat cu Atena din cauza averilor monastirești, a vrut să schimbe direcțiunea acestui Pactole: O întoarcere a Românilor la Românism era în acelaș timp și o converșiune a rentelor grecești în rente românești.

«Dar Bucureștiul este departe de Pind și nu poate să aibă decît o influență mediocră la Constantinopol. Era nevoie de un sprijin mai apropiat și mai puternic. Apostol Mărgărit se adresa propagandei catolice, Lazariștilor francezi. Latin, el avea dreptul la buna-voința Franței, și, fiind ortodox, promitea că la cea dintîi ocazie, poporul său și el se vor adresa la Roma. Superiorul Lazariștilor din Bitolia, care îmbătrînise în propaganda Bulgarilor uniți, fără să facă ceva, căuta o revanșă la acest eșec, de aceea primi cu plăcere propunerile Românilor. Grație lui și numai sub numele său s'a putut deschide primul gimnaziu român: la adăpostul monastirei catolice. Bitolia a devenit capitala Românilor întorși

la Românism. Numărul lor, prea mic la început, crescău cu încetul. *Protecțiunea catolică îndepărta de dinșii massa națiunii, care, credincioasă ortodoxă, profesază pentru Roma aceeaș repulsiune ca și pentru Meca.* Poarta se uită favorabil la această nouă desunire a ortodoxiei; nimic n'a stabilit puterea sa în Macedonia mai bine decît desbinările din creștinism. Apostol Mărgărit arată autorităților turcești că, despărțiți de România prin mii de kilometre și prin cîte-va State, Români nu aspiră cîtuș de puțin la o independență națională, ci numai vreau să aibă comunități românești, neatîrîate de Grecism, și vor rămînea fideli suveranității turcești; căci Românismului nu-i convine decît regimul turcesc, care îl lasă să trăiască încolo. Sub Greci, Bulgari sau Sirbi, el este nimic.

Actualul mare vizir, Halil-Rifat-Pașa, pe atunci valiu la Bitolia, admise aceste propuneri, se înțelege, însoțite de argumentul obicinuit în Turcia. El se arată favorabil Românilor; îi lasă să deschiză școli, le promise preoți și episcopi români, pe cari Poarta îi va impune Patriarhiei, introduse în administrație o mulțime de funcționari români...

Grecii pretind, că Turcul a făcut o greșală în calculul său, sau: că s'a făcut că nu vede în dosul propagandei lui Mărgărit, mîna secretă care dirige toate; acuzînd pe Români că înclină spre catolicism, Grecii îi mai acuză că servesc interesele Puterii care, după tratate, are protecțiunea catolicilor din Macedonia, adică a Austriei.»

Credem necesar să atragem atențiunea cititorilor noștri asupra următoarelor puncte din acest articol.

a). Asupra greșelei ce face d-l Bérard cînd crede, că Mărgărit ar fi întemeietorul școlilor române în Macedonia, pe cînd se știe că alții au fost aceia cari au relevat importanța Românilor macedoneni pentru România și Turcia.

b). Nu e exact că gimnaziul nu s'a putut deschide decît sub acoperişul Lazariştilor. Şcolile române din Bitolia nu au fost vîrite în curtea propagandei catolice decît la 1883, pe cînd gimnaziul s'a înfiinţat la 1880, iar şcoală primară română exista în Bitolia şi înainte de această dată. Bitolia ar fi devenit un adevărat centru al Românilor dacă nu era acea monastire catolică.

c). Peripeţiile, prin cari trece chestiunea episcopatului român în Macedonia, par a confirma statornicia d-lui Mărgărit în promisiunile ce a făcut catolicilor. Totuşi convingerea noastră este, că catolicii vor avea prea puţini Români pentru dînşii, dacă vor mai continua cu protecţia d-lui Mărgărit.

Crist Otto.

CRONICA GENERALA

NOU PROIECT DE MAGHIARIZARE.

Confesiunile au în Ungaria un drept constituţional, în virtutea căruia ele sunt libere a-şi înfiinţa institute de învăţămînt şi a hotărî limba de propunere.

Românii de ambele confesiuni şi-au înfiinţat şi susţin vre-o 3.200 de şcoli confesionale, în cari limba de propunere e cea românească.

De mult însă guvernele maghiare căutau să-şi asigure un drept de ingerinţă din ce în ce mai hotărîtoare asupra acestor şcoli, spre a da întreg învăţămîntului public din Ungaria o direcţiune «unitară» şi «patriotică» maghiară.

Acum citim în «*Nemzet*», ziarul guvernului unguresc, că d. *Wlassics*, ministrul instrucţiunii publice, are de gînd să prefacă şcolile confesionale în şcoli de Stat, ceea ce ar fi echivalent cu *maghiarizarea* şcolilor româneşti, slave şi germane.

«Astăzi, zice organul unguresc, dacă şcoala *naţionalistă* (adică confesională) corespunde dispoziţiilor legale, ministrul stă cu mîinile legate şi n'are nici o putere *faţă de o asemenea* şcoală. E deci necesară revizuirea legii învăţămîntului, căci guvernului trebuie să i se dea putere discreţionară, ca ast-fel să poată lua măsuri în

contra şcolilor în cari domneşte un spirit contrar Statului.» Cu alte cuvinte, organul oficios e supărat, că ministrul unguresc trebuie să stea cu mîinile legate şi că n'are nici o putere *faţă de şcoli cari corespund dispoziţiilor legale!* Şi pentru-că fantazia febrilă ungurească *presupune*, că în aceste şcoli, *cari corespund legilor*, totuşi s'ar putea propaga cum-va idei contrare Statului, adică anti-maghiare, el cere *maghiarizarea lor!* Vă place motivare?!

Decît, ni se pare, că tot n'o să meargă această «reformă», așa cu una cu două!

ÎNTRUNIREA STUDENŢILOR ÎN CAUZA ROMÂNILOR MACEDONENI

Duminică a avut loc, în sala Dacia, o întrunire publică, provocată de studenţimea noastră universitară, în cauza naţională a Românilor din Macedonia. Au participat la această întrunire vr'o 700 de persoane dintre cari majoritatea era alcătuită din studenţi. Au vorbit domnii V. Miculescu, Tamara, Leccanta ş. a. şi întrunirea a votat apoi următoarea:

MOŢIUNE.

Studenţii şi cetăţenii capitalei, adunaţi azi 25 Martie, în sala Dacia, pentru a se sfătui asupra mijloacelor ce trebuiesc luate faţă de starea ne-

norocită a școalelor române din Macedonia, au decis următoarele:

Suferințele fraților noștri de la Pind și în special criza prin care trec școalele noastre menite să menție sentimentul național în peptul acelor Români pe cari veacuri întregi nu i-au putut face să uite limba strămoșească și nobilă lor origină, ne face pe noi, Românii din România liberă, să le întindem o mână frățască, aprobând lupta lor din ultimii doi ani și să-i îndemnăm la o rezistență titanică, pentru a sustrage școalele de sub influența nefastă a unui om, care e singura cauză a nenorocirii lor.

În același timp îi consiliăm să păstreze aceleași sentimente de fidelitate către M. S. Sultanul, pentru buna-voință ce în tot-deauna a arătat către supușii săi români.

Noi, la rîndul nostru, le promitem a fi cu atențiunea încordată asupra tuturor evenimentelor ce se petrec acolo și ne angajăm să le punem în vedere Țării Românești, pentru a se convinge toată lumea, dacă a mai rămas cine-va neconvins de dreptatea cauzei lor. Și pentru ca ajutorul nostru să le fie de folos, nu ne vom mărgini numai în sfera protestărilor și a memoriilor al căror rezultat a fost pînă acum nul, ci vom lansa liste de subscripții, pentru a veni în ajutorul școalelor, și ast-fel ceea-ce Apostol Mărgărit iea cu o mînă, noi să le dăm cu amîndouă și din toată inima, avînd ferma convingere că apărăm o cauză sfîntă.

CHESTIUNEA LIMBELOR ÎN BOEMIA

Ziarele austriace aduc știrea, că mult colportatul s'von despre soluțiunea chestiei naționalităților din Austria se reduce, în definitiv, la o ordonanță a guvernului Badeni, care cere *funcționarilor din Boemia să știe amîndouă limbile țării: pe cea germană și pe cea cehă*, ca ei să poată da ast-fel Cehilor și Germanilor hotărîri oficiale în limba respectivă.

În urma unei «impăcări» ceho-germane pe această bază, contele Badeni își alcătuiește majoritatea sa guvernamentală mai ales din deputații cehi, poloni și germani și — după declarația unui ministru către un

publicist, — contele Badeni va da mai tîrziu cîte un portofoliu în cabinetul său unui German și unui Ceh, cit despre pretinsa restabilire a Statului boem, nici vorbă.

Care va să zică tot vorba ceea: *parturiunt montes, nascitur ridiculus mus.*

«SITUAȚIUNEA ÎN ROMÂNIA»

Sub acest titlu găsim în ziarul englezesc «*The Globe*» din Londra următoarea corespondență: «În cele din urmă șase săptămîni Rusia a concentrat mare număr de trupe în Basarabia. De-alungul Prutului, hotarul natural al României, se găsesc vr'o 50 (!) de regimente de cazaci; tot acolo au fost făcute în acest timp depozite de munițiune. *Ziarele românești*, comentînd aceste extraordinare pregătiri militarești lîngă hotarul României, atrag atențiunea publică asupra stării cu desăvîrșire nescuțite a Moldovii de sus.

Hotarul de jos e bine întărit, dar mai înlăuntru spre cîmpie sunt multe lipsuri și România, din nenorocire, nu vrea să-și deschiză ochii și să vază trebuințele urgente în această parte Dacă România vrea să se afirme în un războiu cu Rusia, un războiu ce va trebui să izbucnească mai curînd sau mai tîrziu (și cine știe cît de curînd?), ea nu trebuie să aștepte a se război pe teritoriul românesc cu Rusia, ci trebuie să se pregătească a rezista unei invasiuni. Astfel cum stau lucrurile, Rusia ar putea pătrunde, în timp de 24 de ore, adînc în Moldova, și fără multă rezistență din partea României. Comandanții români pot să se tot bată în piept și să zică: «Suntem gata,» dar aceasta este un slab răspuns la faptele și rațiunea strategiei. În un astfel de timp cînd după toată probabilitatea în Balcani poate izbucni o conflagrațiune și cînd, fără îndoială, Rusia nu așteaptă de cît un moment binevenit spre a năvăli în aceste țări, la cari ea atît de mult rîvnește,

România ar trebui să asculte de cuvintele de admoniție și să nu zică, cum ziceau frații lui Iosif: «Lăsați-l, că-i visător.» Se zice că visurile se împlinesc contrar, dar câte odată ele se realizează.....»

Să fie încredințat organul englezesc, că se vor fi știind și cunoscând și la noi raporturile de la hotarele noastre.....

PARTIDELE IN CAMERA AUSTRIEI

Nou aleasa Cameră de deputați a Austriei numără, după noua lege electorală, 425 de deputați, adică cu 72 mai mulți decît Camerile anterioare.

Proporția numerică a singuraticelor partide se vedește din următoarea tabelă:

Partidul Cehilor	are	60	membri
« Polonilor	«	59	«
« Slovenilor	«	16	«
« Italianilor	«	14	«
« Rutenilor	«	11	«
« Croaților	«	11	«
« Românilor	«	6	«
« Germanilor progr.	«	49	«
« Clericalilor	«	47	«
« Poporal-German	«	39	«
« Creștinilor-sociali (antisemiți)	«	28	«
« Marilor proprietari constituționali	«	28	«
« Proprietar. feudali	«	21	«
« Socialiștilor	«	15	«
		404	

Ceilalți 21 de deputați represintă, mai fie-care pentru sine, o politică specială

NOTIȚE DIVERSE

«VIRICULTURA»

Așa se numește o prea interesantă scriere a distinsului economist francez *G. de Molinari*, apărută de curînd la Guillaumin în Paris. Viricultura este *arta de a cultiva pe oameni, de a ameliora și perfecționa rassa omenească fizicește și intelectualicește.*

D. de Molinari este membru în «*Alianța Națională pentru creșterea populațiunii în Franța*» și se ocupă și în această scriere de chestiunea descreșterii populațiunii franceze.

Intre cauzele acestui trist fenomen social, d-l de Molinari înșiră conscripția, protecționismul, continua creștere a dărilor, iar în clasele superioare mereu cerințele crescînde ale programelor universitare, obiceiurile de prevedere și economie mai dezvoltate în Franța decît alt undeva; trebuința de a trăi bine și luxos, trebuință ce se dezvoltă mult mai repede decît mijloacele de a o satisface, apoi frica de pericolele maternității ș. a.

Deosebirea de natalitate între clasele inferioare și cele superioare e foarte frapantă. După o statistică a Dr. Bertillon se vedește, că 1.000 de fe-

mei între 15—20 de ani de vîrstă, dau următoarea natalitate la Paris:

	Nașteri
Un cartier extraordinar de bogat da	34
Cartierele foarte bogate dau	58
» bogate dau	65
» cu avere mijlocie	72
» sărace	95
» cele mai sărace	108

Doctorul Bertillon denunță în termeni indignați conduita bogătașilor cari au numai unul sau doi copii, zicînd: «oamenii bogați nu vor să aibă decît unul sau doi moștenitori, pentru-că dacă aueștia ar fi mai numeroși ei nu ar mai putea să se plimbe în trăsuri elegante ca părinții lor. Mai tîrziu micii burghezi au imitat pe cei bogați..... Dacă și muncitorii se vor pune se raționeze în acelaș mod, și ei deja au început s'o facă, Franța e pierdută atît ca putere economică cît și ca putere militară; ea e condamnată la ruină și robie.»

* * *

Dar în scrierea d-lui de Molinari este un capitol de un particular interes «Viricultura.»

Autorul, arătând rezultatele splendide pe care le dă *încrucșarea de sînge* în rasele animale (ciîni, cai, oi, etc), observă: aceste rezultate sunt obținute *prin selecțiune și educațiune*. Și nu s'ar putea face acelaș lucru, se întrebă autorul, în societatea omenească? Și aci el insistă asupra necesității de a lumina opinia publică și de a-i arăta răul ce rezultă pentru societate dacă oamenii bolnavi contractă căsătorii. Unul din mijloacele cele mai bune de a îmbunătăți o națiune este încrucșarea de rase. D-l de Molinari, sprijinindu-se pe lucrările lui *de Quaterfage*, dă o mulțime de exemple de splendide rezultate ale încrucșării de rase. Mulatele, — produse de încrucșarea dintre albi și negri, — din insula Tristan în Oceanul Atlantic sunt femei de o rară frumusețe. Englezul *Taylor* le proclamă chiar cele mai frumoase țefei din lume. *Dr. Clarke*, alt Englez, semnaleză frumusețea fetelor născute din încrucșarea femeilor casace cu Calmuchiile de la Don, un popor foarte hidos.

În centrul Americii o sumedenie de mulați sunt celebri oratori, publiciști, poeți, etc. Autorul mai înșiră o mulțime de alte exemple și arată între altele că cei doi celebri scriitori germani, frații *Humboldt*, aveau mamă franceză și tată prusian.

Autorul conchide deci zicînd: *încrucșați-vă și înmulțiți-vă!*

VINDECAREA TUBERCULOZEI ÎN SANATORII

După ce s'a dovedit, că toate doctoriile farmaceutice folosite în contra acestei teribile boale rămîn fără nici un efect, cîțiva medici au încercat să vindece această boală pur și simplu cu ajutorul măsurilor igienice-dietetice în *sanatorii* închise. Resultatele acestui tratament sunt neasemănat mai bune, decît ale tuturor celorlalte procedeeuri de vindecare încercate pînă acum.

Directorul sanatorului din *Falkenstein*, d-l Dr. *Dettweiler* zice în această privință: ftizicul (tuberculosul sau ofticosul) este un individ în stare de decadență organică; el a devenit prada bacilului numai din cauza acestei decadențe. Însă omul poate combate și nimici bacilul. Forțele sale proprii, energia sa vitală sunt suficiente spre acest sfîrșit. Trebuie deci să dai organismului maximul de vigoare, sau după cum zice *Sabourin*: bilanțul organic al tuberculosului trebuie să fie tot-d'auna activ.

Aceste concepții teoretice au servit celor ce au înființat sanatorii pentru cei atacați de acest morb.

Asemenea case de sănătate există în Germania deja în număr de peste 20, la *Falkenstein*, *Göbersdorf*, *Brema* etc.

La început, ele se făceau numai pentru bolnavii bogați, dar în timpul din urmă asemenea asiluri de vindecare se construiesc și pentru bolnavii săraci. Mai ales clinicianul *Leyden*, consilier intim al împăratului *Vilhelm II*, luptă cu o nobilă abnegațiune pentru întemeierea acestor sanatorii pe seama bolnavilor ofticoși, lipsiți de mijloace materiale. Statistica dovedește, că în asemenea sanatorii vindecarea se face într'o proporție de 80% pentru cei ce se găsesc în primul stadiu al acestei boale, și de 40% pentru casuri mai grele.

Sanatoriiile acestea sunt construite în locuri scutite de intemperii și ele sunt modeluri de instalațiuni igienice.

Cura igienică-dietetică consistă dintr'o *cură de alimentațiune, dintr'o cură de aer și de odihnă*.

Cura de aer are scopul de a îmbunătăți compoziția singelui, iar cura de alimentație are menirea de a-i mări producțiunea. E necesar deci, ca bolnavul să mănince cît se poate de mult. Pentru această boală bucătăria e mult mai importantă, decît farmacia. Bucatele trebuie să fie abundente, substanțiale și variate. Aer liber însemnează lipsă de microbi și de gazuri periculoase. Aerul liber întărește funcțiunile pielii și diminuează ast-fel sudorile. În sanatorii cura de aer e continuă, ziua și noaptea. Ziua, bolnavii petrec pe terase; noaptea, ei dorm cu ferestrele camerei deschise. La *Falkenstein* d. p. ferestrele dormitoarelor rămîn deschise noaptea chiar și pe un frig de — 20° C. Dar cum bolnavii n'au trebuință de *frig*, ci numai de aer în permanență curat, sanatoriiile sunt ast-fel clădite și încălzite încît aerul în dormitoare are tot-d'auna o temperatură de + 12° C.

Pe lingă că efectele acestui regim sunt admirabile pentru însănătoșirea bolnavilor, sistemul acesta mai are și un alt avantaj.

În stațiunile climatice *libere*, unde bolnavii se plimbă ori unde vor, ca d. p. la *Nervi*, *Abbazia*, *Gleichenberg*, *Davos*, etc. se formează *focare de infecțiune* și bieții *locuitori din împrejurimi* cad jertfă contagiului. În sanatorii însă, unde totul este confinat, reglementat și unde desinfecțiunea se și poate face după toate regulele științii, contagiul e nul.

Bunele rezultate ale acestui atît de rațional sistem de vindecare a trezit interesul opiniunii publice germane care cere acum guvernului, ca e să înființeze asemenea sanatorii pentru toți bolnavii lipsiți de mijloace.

Ar fi de dorit, ca acest exemplu să fie luat și la noi în considerare.

INFORMAȚIUNI

Aflăm cu plăcere că celebra «*Reuniune Română de muzică din Sibiu*» care a debutat, acum doi ani, cu atît succes în București, va veni în luna Mai a. c. să dea un nou concert în capitală.

Suntem siguri, că toate cercurile noastre muzicale vor primi cu bucurie această veste.

Reuniunea română de muzică din Sibiu fiind alcătuită numai din *amatori* de muzică, urmărește un singur scop: a constitui un centru de cultură muzicală pentru Românii din Sibiu și din împrejurimi.

Grație destoiniciei și silințelor D-lui *Dima*, directorul artistic al acestei reuniuni, și zelului desinteresat al membrilor ei, această reuniune se bucură de o pozițiune distinsă între reuniunile românești de muzică din Transilvania.

Reuniunea din Sibiu are 90 de cîntăreți. Cu ea va veni și o orchestră specială de 30 persoane.

*

Auzim că dintre profesorii din Blaj, d-nul *Gavril Precup* și-a atras o cercetare disciplinară din motiv de caracter național. Ministerul unghuresc stăruie pentru destituirea tînarului profesor.

* *BCU Cluj / Central University Library Cluj*

Primim din Iași știrea, cum că în ședința de la 14 Martie a *Societății Științifice și Literare*, al cărui organ este revista *Archiva*, s'au pus bazele înființării unei *Ligi în contra abuzului cu beuturi spirtoase*, al cărei președinte este cunoscutul istoric d-l *A. D. Xenopol* și al cărei secretar este d-l *A. C. Cuza*, fostul deputat al Iașilor.

Scopul acestei Ligi, care nu trebuie să se confunde cu societățile de temperanță, este întreprinderea unei lupte energice în contra alcoolismului, care face atîtea victime în țară la noi.

Pentru, ori-ce informațiuni mai amănunțite a se adresa în Iași, la d-l *A. C. Cuza*, strada *Codrescu* No. 1.

*

Cetim în *Tribuna* din Sibiu: În revista italiană «*Bessarione*» (Nr. din Februarie), aflăm o notiță asupra statuei Domnului *Tudor Constantin Bălăcescu*—spune revista din Roma— un tînar din Craiova, care a studiat sculptura pe spesele regelui *Carol* în *Venezia* și *Milano*, a expus zilele trecute proiectul statuei la care lucră pentru a eternisa pe eroul revoluțiunii române de la 1821, *Tudor Vladimirescu*. — Statua aceasta

representă pe erou în costum național, cu o căciulă de astrachan, o haină largă și cu cisme lungi. Fața eroului are o expresiune de mândrie dulce; în dreapta ține spada, în stînga stindardul fluturînd în vînt. Pe stindard e crucea. La șerpar are pistoale și un iatagan. Întregul îl arată puternic gata spre luptă și încuragînd pe ai săi. Pe pedestal, o stîncă, este o columnă romană, ca semn despre originea latină a poporului român.

Statua se va vîrși în bronz la firma *Barigozi* din *Milano*, prin luna *Maiu*. Spesele se vor acoperi printr'o subscripție națională. Regele a scris 6.000 de Lei.

*

Suplimentul ziarului «*Allgemeine Zeitung*» (No. 62), din *München*, publică un interesant studiu al domnului *Dr. E. Bacmeister* asupra poeziei populare române.

*

La 24 Martie tinerimea română de la Universitatea din *München* a organizat a doua serată de conferințe. D-l *I. Sceopul* a vorbit despre «*Ungharia ca Stat poliglot*».

Conferința viitoare o va face un *Slovac* din *Ungharia*.

*

Consacrarea noului episcop român greco-catolic al *Lugojului* se va face în *Dumineca Tomii* (20 Aprilie), iar instalarea în ziua de 27 ale aceleiaș luni.

*

Un nou institut românesc de credit și economii se va înființa în *Transilvania*, în comuna *Hida*, pe valea *Almașului*. Capitalul social va fi de 50.000 de coroane.

Inițiatorul acestei idei este d-l *Dr. Simeon Tămaș*.

*

La stăruința *Românilor* frunțași din *Mercurea* (comitatul *Sibiiului*), s'a pus bază la înființarea unei «*Casa de păstrare în Mercurea*» al cărei capital este de 30 000 fiorini.

*

În comuna *Petrovaselo* (comitatul *Torontalului*, în *Banat*) s'a înființat un institut de credit și economii, ca societate pe acțiuni, sub numele «*Steaua*».